

Datum
2026-08-07

Diariennr
KST 2026/146

Ert datum
2026-03-18

Ert diariennr
S2026/00236

Socialdepartementet

Rättssäker samhällsvård för barn och unga (SOU 2026:8)

Övergripande synpunkter och sammanfattning

Parallellt med utredningens arbete pågick ett arbete med att utforma en lagrådsremiss med förslag till nya lagar som ska ersätta den nuvarande lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU.

Lagrådsremissen¹ överlämnades till Lagrådet efter det att utredningens betänkande remitterades. Regeringen har nyligen överlämnat en proposition² med förslag till en ny lag om omhändertagande av barn och unga. Det är otydligt hur förslagen i betänkandet förhåller sig till de förslag som finns i propositionen och det är därför svårt att få en överblick över förslagens innebörd och konsekvenser.

Kammarrätten avstyrker förslagen om att det ska införas en särskild bestämmelse om att inhämta sakkunnigutlåtande, att åklagare ska kunna fatta interimistiskt beslut om omedelbart omhändertagande och att omprövningsbeslut som rör omhändertagande enligt 3 § LVU ska underställas förvaltningsrätten.

Kammarrätten lämnar även synpunkter på förslagen om

- tidsfristen för verkställighet av beslut om omhändertagande för vård,
- förutsättningar för vårdens upphörande,
- umgänge och
- drogtester.

¹ För barns rättigheter och trygghet – en ny lag om omhändertagande för vård av barn och unga.

² Prop. 2025/26:294.

Postadress

Box 2302
103 17 Stockholm

Besöksadress

Birger Jarls Torg 5

Telefon

08-561 690 00

E-post: kammarrattenistockholm@dom.se

Internet: www.kammarrattenistockholm.domstol.se

Kammarrätten utvecklar sina synpunkter i det följande.

3 Ökad sakkunskap i LVU-processen

3.7.4 Ökat inslag av sakkunskap i domstolen

Kammarrätten avstyrker förslaget om en särskild reglering av sakkunniga i domstolsprocessen i LVU-mål. Det finns visserligen situationer när det kan finnas behov av att anlita en sakkunnig, men det är redan enligt den allmänna bestämmelsen i förvaltningsprocesslagen möjligt för domstolarna att hämta in ett yttrande från en sakkunnig eller höra en sakkunnig vid muntlig förhandling. Det finns därför inte något egentligt behov av att särskilt reglera frågan i den nya lagen om omhändertagande av barn och unga. Däremot delar kammarrätten utredningens bedömning att det kan finnas ett behov av att tillföra kompletterande sakkunskap i större utsträckning än vad som sker i dag. Kammarrätten tillstyrker därför förslaget att Socialstyrelsen får i uppgift att förordna sakkunniga som kan anlitas av socialnämnder och domstolar i LVU-processen. En sådan ordning skulle underlätta förfarandet med att anlita en sakkunnig vilket skulle kunna förbättra beslutsunderlaget i mer komplicerade ärenden och därmed även rättssäkerheten.

Kammarrätten anser vidare att det är oklart i vilka måltyper en sakkunnig bör anlitas enligt betänkandet. Utredningen lyfter att behovet av sakkunniga särskilt finns i mål som rör omhändertagande för vård och vårdens upphörande. Samtidigt framgår att behovet kan aktualiseras i andra måltyper. Bestämmelsen har placerats som ett andra stycke i den bestämmelse som reglerar muntlig förhandling. Den placeringen ger intryck av att frågan om sakkunskap aktualiseras i de mål där muntlig förhandling ska hållas.

4 Ska åklagare kunna fatta beslut om omedelbart omhändertagande?

4.9.2 Åklagare bör inte kunna fatta beslut om omedelbart omhändertagande

Kammarrätten delar utredningens bedömning att det saknas behov av att åklagare ska kunna fatta beslut om omedelbart omhändertagande. Kammarrätten avstyrker vidare förslaget om en begränsad och subsidiär befogenhet för åklagare att fatta ett interimistiskt beslut om omedelbart omhändertagande. Det finns inte ett tydligt behov av en sådan ordning.

5 Tidsfrister vid beslut om omedelbart omhändertagande och verkställighet av vård

5.3.6 Överväganden och förslag - rörande tidsfristen för verkställighet av beslut om omhändertagande för vård

Kammarrätten förstår den problematik som utredningen redovisar, men ser svårigheter med förslaget att tidsfristen för när ett beslut om vård förfaller

förlängs till ett år om vården inte har påbörjats på grund av att barnet eller den unge håller sig undan eller hålls undan. Under ett år kan omständigheterna som låg till grund för beslutet om omhändertagande för vård ha förändrats väsentligt. Det finns därför en risk att ett omhändertagande för vård verkställs utifrån omständigheter och förhållanden som inte är aktuella.

6 Förutsättningar för när ett omhändertagande för vård ska upphöra

6.4.2 Förtydligande av vad som krävs för att ett omhändertagande för vård ska upphöra

21 §

Även om det enligt kammarrättens uppfattning är tydligt hur prövningen av när vården inte längre behövs ska göras är det ur rättssäkerhetssynpunkt positivt med en förtydligande reglering för vad som krävs för att ett omhändertagande för vård ska upphöra. Att förslaget korresponderar med förutsättningarna för ett omhändertagande för vård som redovisats i den proposition som överlämnats till riksdagen gör det tydligare vilka omständigheter som ska beaktas. Strukturen på den föreslagna bestämmelsen är dock komplicerad och bestämmelsen är alltför omfattande. Utredningen har i betänkandet tagit fram en modell för prövningen, men det är svårt att utifrån den föreslagna lagtexten utläsa hur den trestegsbedömning som presenteras i modellen ska göras. För att göra lagtexten tydligare föreslår kammarrätten att den delas upp och regleras i två paragrafer, en för vård på grund av förhållanden i hemmet respektive vård på grund av eget beteende.

När det gäller prövningens andra led aktualiseras motsvarande synpunkter som kammarrätten redovisat om de generella förutsättningarna för omhändertagande för vård i domstolens remissvar den 19 januari 2026 (Socialdepartementens dnr S2025/02039). Prövningen om vården fortfarande är nödvändig ger intryck av att domstolen ska bedöma vårdens utformning, bl.a. genom att ta ställning till om vården kan utformas på ett annat och mindre ingripande sätt. Det är inte lämpligt att rätten, inom ramen för ett mål om upphörande av vård, ska göra en ingående prövning av hur vården ska genomföras. Det behöver därför klart framgå att prövningen av om vården fortfarande är nödvändig inte innebär att domstolen ska göra någon bedömning av vårdens närmare utformning.

13 § första stycket

Den föreslagna bestämmelsen bör förtydligas avseende från vilken tidpunkt som sexmånadersfristen ska räknas.

13 § andra stycket

Kammarrätten avstyrker förslaget att en socialnämnds omprövningsbeslut om ett omhändertagande för vård enligt 3 § LVU ska underställas förvaltningsrättens prövning var sjätte månad.

I den beslutade propositionen finns ett förslag om att barn under 15 år ska ges möjlighet att själva ansöka om offentligt biträde. Genom en sådan ordning finns det förslag som hanterar problematiken kring barn och ungas processbehörighet. Mot bakgrund av att barnet, den unge och vårdnadshavarna kommer att ges möjlighet eller redan har möjlighet att få en domstolsprövning av frågan om fortsatt vård ifrågasätts behovet av förslaget. Det riskerar dessutom att leda till parallella processer, exempelvis om en begäran om vårdens upphörande aktualiseras samtidigt som nämndens beslut ska underställas förvaltningsrätten.

7 Stärkt skydd och rättssäkerhet vid umgänge och upphörande av ett omhändertagande

7.3.9 Överväganden och förslag – rörande umgänge

Kammarrätten tillstyrker förslaget att syskon och andra närstående inkluderas när det gäller barns rätt till umgänge och att en begränsning av sådant umgänge kan överklagas. Förslaget bidrar till att säkerställa att svensk lagstiftning uppfyller de åtaganden som följer av Europakonventionen.

7.4.7 Överväganden och förslag – rörande obligatoriska drogtester

Kammarrätten delar utredningens bedömning att det saknas tillräckliga skäl att göra drogtester till ett obligatoriskt utredningsmedel och att det finns risker med en sådan ordning. Som utredningen redovisar är obligatoriska drogtester inte heller förenliga med regeringsformen och Europakonventionen.

11 Konsekvenser av förslagen

11.4 Ekonomiska konsekvenser

Betänkandet innehåller förslag som innebär en ökad målinströmning, att domstolen behöver göra processuella överväganden som inte görs i nuläget och att komplexiteten av vissa mål ökar. Detta kommer att innebära att enskilda mål hos domstolarna kommer att bli mer tids- och resurskrävande. Flera förslag innebär alltså en ökad arbetsbörda för domstolarna. Vidare är det fråga om måltyper med förturskaraktär som kan påverka domstolens arbete i övrigt. Kammarrätten förutsätter därför att de ekonomiska konsekvenserna för de allmänna förvaltningsdomstolarna beaktas i den fortsatta beredningen och att domstolarna får de ytterligare resurser som kan behövas om kostnaderna ökar.

Detta yttrande har beslutats av kammarrättslagmannen Annika Lowén.
I handläggningen har även kammarrättsråden Anette Briheim Fällman och Erik Hjulström deltagit. Föredragande har varit tf. assessorn Nathalie Appadu.

Annika Lowén

Nathalie Appadu

Kopia till

Övriga kammarrätter

Hovrätterna

Förvaltningsrätterna under Kammarrätten i Stockholm

Justitiedepartementet, expeditionschefen och enheten DÅ

Domstolsverket

Kammarrättens intranät

Tidningarnas telegrambyrå